

**MAKTABGACHA TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI TA'MINLASHGA
YO'NALTIRILGAN JARAYONLARNI TASHKIL**

Xolmatova Ozoda Nabijon qizi

University of Business and Science

nodavlat oliy ta'lim muassasasi

ozodaaripova42@gmail.com

Tel: +998951526277

Annotatsiya. *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimi sifati va samaradorligini ta'minlash omillari, ularning mazmuni, mohiyati va ahamiyati, shuningdek, MTT sifati va samaradorlikni ta'minlash yo'llari haqida ma'lumotlar yoritib beriladi.*

Kalit soʻzlar: *Maktabgacha ta'lim tizimi, ta'lim sifati, ta'lim tizimi, boshqaruv, rahbar faoliyati, uzluksiz ta'lim, samaradorlik, rivojlantirish, takomillashtirish, omillar, mexanizmlar, barkamol shaxs, kommunikativlik, kognitivlik.*

Аннотация: *В данной статье содержится информация о факторах обеспечения качества и эффективности системы дошкольного образования, их содержании, сущности и значении, а также способах обеспечения качества и эффективности ДОО.*

Ключевые слова: *Система дошкольного образования, качество образования, система образования, управление, лидерская деятельность, непрерывное образование, эффективность, развитие, совершенствование, факторы, механизмы, всесторонне развитая личность, коммуникативность, познавательность.*

Abstract: *This article contains information about the factors for ensuring the quality and effectiveness of the preschool education system, their content, essence and significance, as well as ways to ensure the quality and effectiveness of preschool education.*

Keywords: *The system of preschool education, the quality of education, the education system, management, leadership, lifelong education, efficiency, development, improvement, factors, mechanisms, a comprehensively developed personality, communication, cognition.*

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'lim tizimining boshlang'ich, eng asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Mutaxassislar va o'qituvchilarning ilmiy xulosalariga ko'ra, inson barcha ma'lumotlar va ma'lumotlarning 70 foizini besh yoshga to'lgunga qadar oladi. Mana shu faktning o'zi, bolalarimizning barkamol shaxs sifatida shakllanishi uchun maktabgacha ta'lim tashkilotidagi tarbiya va ta'lim qanchalik muhimligini yaqqol ko'rsatib turibdi.

Xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasalari maktabgacha yoshdagi bolalarni ijobiy ijtimoiylashtirish,

ularning har tomonlama shaxsiy, ma'naviy-axloqiy va bilimni rivojlantirish, maktabgacha yoshdagi tegishli faoliyat turlari asosida ijodiy qobiliyat va tashabbuskor xulq-atvor profilini shakllantirish, yosh qiziqishlari sohasida kattalar va tengdoshlari bilan muloqot qilish kabi shart-sharoitlarni yaratish bilan tavsiflanadi.

Ta'lim sohasidagi o'zgarishlar maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachi-pedagoglar va rahbarlariga bo'lgan talabni oshirish zarurligini belgilaydi. Bu esa boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari va vositalari aniqlash va ulardan foydalanish hamda ilg'or texnologiyalarga asoslangan holda yondashish zarurligini ilgari suradi. Maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarining boshqaruv faoliyati boshqa ta'lim muassasalarini boshqarish jarayonidan tubdan farq qiladi.

Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining boshlang'ich bo'g'inidir va bolaning sog'lom, rivojlangan shaxsining shakllanishini ta'minlash, ta'limga bo'lgan intilishini uyg'otish, bolalarni boshlang'ich maktabda muntazam o'qitish uchun tayyorlash uchun mo'ljallangan. Maktabgacha ta'lim sohasida davlat siyosatining muhim vazifalari quyidagilardan iborat: - maktabgacha ta'lim muassasalarining davlat va nodavlat tarmog'ini kengaytirish, ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, yuqori malakali pedagogik kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalari bilan qamrab olishni tubdan oshirish, zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini ta'lim-tarbiyajarayonigajoriy etish orqali bolalarni har tomonlama intellektual, ma'naviy-estetik, jismoniy rivojlantirish, shuningdek, ularni maktabga tayyorlash sifatini tubdan yaxshilashdir.

Maktabgacha ta'lim muassasasida ta'lim sifatini boshqarish belgilangan va mo'ljallangan ehtiyojlar zonasida prognoz qilingan rejalashtirilgan natijaga yo'naltirilgan sinergetik jarayondir. Bunday boshqaruvning strukturaviy va funktsional komponentlari sifatni loyihalashtirish, sifatni shakllantirish tizimini amalga oshirish va sifatni monitoring qilish, ikkita asosiy qiymatga ega: baholash va rahbarning harakatlarini tuzatishning keyingi yo'nalishini belgilash.

Ta'limning turli bosqichlarida davlat ta'lim standarti ta'lim faoliyati natijalari standarti sifatida qaraladi - ma'lum bir tarixiy davrda ma'lum bir jamiyat uchun zarur bo'lgan ta'limning mos yozuvlar darajasi; ta'lim standarti, ta'lim to'g'risidagi tegishli hujjatlarni olish uchun shaxs tomonidan erishish kerak bo'lgan daraja. Maktabgacha ta'limda davlat ta'lim standarti ta'lim jarayonini amalga oshirish uchun shart-sharoitlarning standartidir. Maktabgacha ta'limning vaqtinchalik standartiga muvofiq, maktabgacha ta'lim muassasalarining maqsadi va natijasi ta'lim jarayonini amalga oshirish uchun sharoit yaratishdir.

Ta'lim standartlari qat'iy, moslashuvchan bo'lishi kerak emas, o'qituvchilar ishida ko'rsatmalar ro'lini o'ynashi kerak bo'ladi. Aks holda, har qanday ijodkorlikni standartlar yordamida rangulyatsiya qilish ta'minlash kerak bo'ladi.

"Maktabgacha ta'lim sifati" tushunchasi uch xil jihat asosida tahlil qilinadi. Umumdavlat nuqtai nazaridan maktabgacha ta'limning sifati jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga mosligini o'lchash yo'li bilan aniqlanishi mumkin. Bu yerda maktabgacha ta'lim sifati turmush

darajasi, mamlakatning iqtisodiy salohiyati bo'ladi, ijtimoiy jihatdan ta'lim xizmatlarining ota-onalarning haqiqiy talabiga muvofiqligi bilan belgilanadi. Pedagogik jihatdan maktabgacha ta'limning sifati ta'limdagi o'zgaruvchanlik tamoyilini amalga oshirish, o'qituvchining bolalar bilan shaxsiy yo'naltirilgan hamkorligiga o'tishni anglatadi.

Eng umumiy shaklda maktabgacha ta'limning sifati oilani bolalar bilan ishlashning mazmuni, shakllari va usullari xilma-xilligi asosida individual ta'lim "yo'nalishi" ni tanlash imkoniyatini berish bilan belgilanadi; bolani malakali pedagogik ta'sirlardan ijtimoiy himoya qilishni ta'minlash; maktabgacha yoshdagi bolalarning boshlang'ich maktabda muvaffaqiyatli o'qitish uchun minimal darajada zarur bo'lgan ta'lim darajasiga qadar bolalar bog'chasiga muntazam ravishda tashrif buyuradigan har bir bolaning ta'lim jarayoni tuzilmasiga muvofiq maktabgacha ta'limning sifati quyidagi tarkibiy qismlar bilan belgilanadi: tarbiyalanuvchilarning sog'lig'i darajasi va ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi yutuqlari orqali ta'lim jarayonini amalga oshirish sifati; ta'lim jarayonini amalga oshirish uchun shart-sharoitlarning sifati (ta'lim da'urini to'g'ri tanlash, ularning ilmiy-uslubiy ta'minoti, ta'lim jarayonining moddiy-texnik jihozlanishi); kerak bo'ladi.

MTT o'z maqsadlariga erishish uchun uning vazifalari muvofiqlashtirilishi kerak. Shuning uchun boshqaruv-tashkilot uchun muhim ahamiyatga ega. Bu bir darajada muvofiqlashtirish kerak bo'lgan har qanday inson faoliyatining ajralmas qismidir. Menejment nafaqat ishlab chiqarishni, balki davlat, shahar va hududlarni, sanoatni, shifoxonalarni va universitetlarni, cherkovlarni va ijtimoiy ta'minot agentliklarini ham talab qiladi.

Boshqaruv tashkilotning maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, rag'batlantirish va nazorat qilishning integratsiyalashgan jarayonidir.

Tashkilotlarning eng aniq xarakteristikasi-mehnatni taqsimlash. Tashkilotda mehnatning gorizontal va vertikal bo'linishi sodir bo'lganda, boshqarish kerak bo'ladi.

Shunday qilib, tashkilotda mehnatni ajratishning ikkita ichki organik shakli mavjud. Birinchisi, mehnatning umumiy faoliyat qismlarini tashkil etuvchi qismlarga bo'linishi, ya'ni mehnatning gorizontal bo'linishi. Ikkinchisi, vertikal deb nomlangan, harakatlarni muvofiqlashtirish ishlarini o'z harakatlaridan ajratadi. Boshqa odamlarning faoliyatini muvofiqlashtirish faoliyati boshqaruvning mohiyatini tashkil etadi.

Boshqarish-muayyan maqsad yoki maqsadga erishishga qaratilgan insonlarning faoliyati turi sifatida qaraladi. Menejment u boshqaradigan tashkilot uchun harakat yo'nalishini belgilashi kerak. U MTTning missiyasini o'ylab, maqsadlarini belgilashi va tashkilot jamiyatga berishi kerak bo'lgan natijalarni olish uchun pedagogik jarayonlarni tashkil qilishi kerak.

"Boshqaruv-bu uyushmagan olomoni samarali maqsadli va samarali guruhga aylantiradigan maxsus faoliyat turi. Bunday boshqaruv ijtimoiy o'zgarishlarning rag'batlantiruvchi elementi va muhim ijtimoiy o'zgarishlarning namunasidir".

Boshqaruv MTT rahbarining funksiyasini amalga oshiradi, fikrlash va pedagogik jarayonni eng katta natijalarni beradigan joyga yo'naltiradi, ijtimoiy farovonlikka va bolalarni barkamol shaxs sifatida kamol topishiga eng katta hissa qo'shadi.

Menejment rahbarlik faoliyat va bilimining o'ziga xos sohasi sifatida o'zining asosiy muammolari, o'ziga xos yondashuvlari va qiyinchiliklariga ega.

Menejment faoliyat turi sifatida boshqaruv funksiyalari deb ataladigan bir qator boshqaruv harakatlarini amalga oshirish orqali olib boriladi. MTT boshqaruvining eng muhim vazifalari quyidagilardan iborat: prognozlash, rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish va tartibga solish, faollashtirish va rag'batlantirish, buxgalteriya, xo'jalik ishlari, qo'shimcha mashg'ulotlar, to'garak ishlari va nazorat. Boshqaruvni funktsiya sifatida ko'rib chiqish tarkibi, barcha turdagi boshqaruv faoliyatining mazmuni va ularning kosmosda va vaqtdagi o'zaro bog'liqligi bilan ifodalanadi. Iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni yaratadigan boshqaruv faoliyati bilan belgilanadi. Boshqaruv jarayoni menejerlarni xodimlarni tashkil qilishda ish bilan band bo'lgan xodimlarning samarali va samarali ishlashi uchun shart-sharoitlar yaratib, maqsadlarga mos keladigan natijalarni olish uchun rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, rag'batlantirish, nazorat qilish funksiyalarini bajarishni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, boshqaruv jarayonining mazmuni uning funksiyalarini amalga oshirish jarayoni tashkil etadi.

Mazkur jarayonga asoslangan innovatsion boshqaruv yondashuvi har qanday boshqaruv faoliyatini yagona mantiqiy o'zaro bog'liq zanjirga integratsiya qilish imkonini beradi. Innovatsion yondashuv boshqaruvni tashkilotning muammolari va muammolarini hal etishga qaratilgan makon va vaqt ichida o'zgarib turadigan o'zaro bog'liq funktsiyalarni amalga oshirish jarayoni sifatida olib borish sharoitini ta'minlash imkonini beradi.

Boshqarish jarayoniga axborot jarayoni, ya'ni axborotni shakllantirish, his qilish, uzatish, qayta ishlash va saqlash jarayoni sifatida qaraladi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, boshqaruv axborotga tushib qolmaydi, balki axborotdan tashqarida ham aqlga sig'maydi. Axborotning paydo bo'lishi, o'tishi va ulardan foydalanishning ushbu besh bosqichi menejerlar va ijrochilarning lavozim vazifalariga muvofiq bir qator harakatlarida amalga oshiriladi.

Shunday qilib, menejment axborot jarayoni sifatida qaralishi mumkin, bu orqali professional malakali mutaxassislar MTTni tashkil qiladi va ularni maqsadlarni belgilash va ularga erishish yo'llarini ishlab chiqish orqali boshqaradi.

Bolalar uchun-bu, birinchi navbatda, maktabgacha ta'lim muassasasi rahbari, ota - onalar tomonidan o'z faoliyatini ijobiy baholashdir:

- barcha bolalar tomonidan barcha o'quv da'urularini muvaffaqiyatli bajarish; bolalar bilan ishlash usullari va usullarini maqbul tanlash; bolalarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini saqlab qolish; bolalarni o'qitish jarayonida muvaffaqiyatli rivojlantirish; bolalarning jismoniy va ruhiy salomatligini saqlash; bolalarning o'quv vaqtini va o'qituvchining ish vaqtini oqilona ishlatish; pedagogik jarayonni barcha zarur vositalar va uskunalar bilan ta'minlash.

Menejer uchun bu: - ota-onalar va bolalar tarbiyalanuvchilari faoliyatiga yuqori baho berish, shu tariqa maktabgacha ta'lim muassasasini saqlash va rivojlantirish omili sifatida bolalar bog'chasining nufuzini oshirish; bolalar salomatligini saqlash; bolalarning o'quv vaqtlari va o'qituvchilarning ish vaqtidan oqilona foydalanish; o'qituvchilar va bolalar faoliyatining muvaffaqiyati; tanlangan da^urlarni to'liq o'zlashtirish, bolalarni maktabga sifatli tayyorlash kabilar bilan ifodalaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ta'lim menejmenti jurnali. - Toshkent: Sharq, 2005. № 1-2. - 218 b.
2. Temur tuzuklari / So'z boshi muallifi va mas'ul muharrir Muhammad Ali, forschadan tarj. A.Sog'unliy va H. Karomatov. - Toshkent: Sharq, 2005.- 160 b.
3. Toporovskiy V.P. Integrativnbij podxod k formirovaniyu upravlencheskoy kompetentno^i direktora razvivayущеysya shkolbi: Dis. ... d-ra ped. nauk. - SPb., 2002. - 331 s.
4. Xo'jaev A.A., Xeyki Lentinin. O'zbeki^on o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari. - Toshkent, 2001. - 126 b.
5. Makarov S. Menedjer za rabotoy. - M.: Molodaya gvardiya, 1989. - 239 s.